

КАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА
МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ І
СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ДОШКІЛЬНА І СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ, ІДЕЇ, МОЖЛИВОСТІ.

Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю

29 травня 2025 р.

м.Івано-Франківськ

ЗМІСТ

АЛЕНДАРЬ Надія. Чинники формування управлінської культури керівника закладу дошкільної освіти.....	8
АНІЩУК Антоніна. Організація інклюзивного освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.....	13
БАКАЙ Світлана. Роль мистецької освіти у формуванні творчого потенціалу майбутнього вихователя.....	19
БАРТКІВ Оксана. Інноваційні технології підготовки майбутніх вихователів до фандрайзингової діяльності.....	22
БІЛОУС Ірина, ДЕМ'ЯНЮК Антоніна. Наступність між дошкільною та початковою освітою як умова цілісного розвитку дитини.....	27
БОБРО Лілія. Особливості процесу соціалізації дитини дошкільного віку.....	30
ВАЦЕБА Оксана. Перші прояви таланту: як розпізнати обдарованість у дошкільнят.....	34
ГАВРИШ Наталія. Особистісний розвиток дошкільників у процесі розгортання гри-стратегії.....	36
ГАГАРІНА Наталія. Використання архітектури України для формування мистецько-творчої компетентності дошкільника.....	41
ГАЛАМАНЖУК Леся, ЄДИНАК Геннадій, SIEDLACZEK-SZWED Aleksandra. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до навчання руховим	

діям дітей раннього та дошкільного віку.....	45
ГЛАВАЦЬКА Ольга. Корекційно-розвивальна робота з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення: основні Напрями.....	49
ГНІРОВСЬКА Олена. Формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку засобами патріотичного виховання.....	54
ДОВОШ Олена. Професійний імідж сучасного педагога – модний тренд чи необхідна умова успіху закладу дошкільної освіти.....	61
ДОМАНЮК Оксана. Формування фахових компетентностей майбутніх вихователів ЗДО у процесі здобуття освіти за першим (бакалаврським) рівнем.....	65
ЗАХАРАСЕВИЧ Наталія. Сучасні підходи до економічного виховання дошкільників у контексті логіко-математичного розвитку.....	70
ЄМЧИК Олександра. Вплив іграшок військової тематики на розвиток, навчання та виховання дітей дошкільного віку.....	73
КИРСТА Наталія. Використання анімалотерапії у роботі з дітьми з ООП: досвід і перспективи імплементації.....	77
КОНДРАТЕЦЬ Інна. Психолого-педагогічний супровід дітей раннього й дошкільного віку в проявах почуттів і емоційному сприйнятті світу.....	82
КОСТИК Любов. Співпраця логопеда, вихователів та батьків у підготовці дитини до школи.....	87

КРУЛЬ Лариса. Розвиток читацької культури дітей дошкільного віку: методологічні підходи.....	93
КУДЯРСЬКА Тетяна. Інклюзивне навчання: реалії сьогодення.....	97
КЬОН Наталія, ЛІНЬТАО Вей. Генезис музичних здібностей і досвід їх ефективного розвитку у дошкільників.....	102
ЛАЗАРОВИЧ Надія. Психолого-педагогічні особливості розвитку креативності у дітей дошкільного віку під час нетрадиційного малювання.....	108
ЛІСОВЕЦЬ Оксана. Інноваційна діяльність педагогів як чинник розвитку якості дошкільної освіти.....	111
ЛУКАНЬОВА Людмила. Організація інклюзивної освіти в контексті розбудови нової української школи.....	115
МАЛІНОВСЬКА Наталія. Інноваційні цифрові технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку.....	117
МАРЧІЙ-ДМИТРАШ Тамара. Реалізація особистісно орієнтованого підходу у моральному вихованні дітей дошкільного віку засобами українських народних казок.....	122
МАТІШАК Маріанна. Формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до використання цифрових ресурсів.....	127
МАЦУК Людмила. Професійна готовність вихователя ЗДО до формування екологічної свідомості дошкільників у парадигмі сталого розвитку.....	131
МЕЛЬНИК Ірина. Теоретичні підходи до поняття міжособистісних взаємин дошкільників із дорослими.....	135

ОЛЕКСІЄНКО Вікторія. Організація рухової діяльності в закладі дошкільної освіти.....	140
ОНИЩУК Ірина. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування художньо-мистецької компетентності зростаючої особистості.....	144
ПОТАПЧУК Тетяна. Організація та методика емпіричного дослідження логопедичного супроводу родин, що виховують дітей з порушенням мовлення.....	149
ПРОТАС Оксана. Соціально-педагогічний супровід дітей з внутрішньо переміщених сімей в умовах воєнного стану.....	155
ПУШКАР Надія. Проблеми морального виховання дітей.....	161
РАТУШНЯК Наталія. Сучасні підходи до розвитку мовлення дітей в закладах дошкільної освіти.....	165
САБАТ Надія, САБАТ Наталія. Інноваційні освітні технології у професійній підготовці соціальних працівників.....	170
СЕМЕНОВ Олександр. Освітнє середовище позашкільного навчального закладу як детермінанта формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника.....	175
СЕМЕНОВА Наталія. Реджіо-педагогіка як досвід альтернативного ставлення до дитинства.....	182
СЕНИШИН Роман. Роль педагогічної практики у підготовці майбутніх вчителів-логопедів у ЗВО.....	188
СІЛЬЧУК Анна. Самоосвіта як ефективна форма вдосконалення професійної компетентності педагогів	

закладів дошкільної освіти.....	193
СКОМОРОВСЬКА Ірина. Розвиток «soft skills» майбутніх вихователів у процесі фахової підготовки.....	197
СМЕРЕЧАК Леся. Професійне вдосконалення асистента вихователя як детермінанта успішної фахової діяльності.....	200
СМОЛЮК Світлана. Співпраця фахівців у психолого-педагогічному супроводі адаптації дітей до ЗДО.....	203
ЧАЙКА Володимир, ШИШАК Андріана. Формування у майбутніх фахівців дошкільної освіти здатності проводити наукові дослідження.....	207
ШАМАРІНА Ольга. Популяризація освіти для сталого розвитку серед батьків дошкільників та громадськості.....	211
ШВЕЦЬ Оксана. Моніторинг якості освіти у вищій школі як засіб підвищення ефективності надання освітніх послуг здобувачам вищої освіти.....	215
ШЕВЧЕНКО Надія. Інноваційні підходи до створення освітнього середовища у ЗДО: методологічні основи та практичні рішення.....	219

3. Taylor S. M. Equine facilitated psychotherapy: Anemerging field. *Unpublished manuscript*. 2001.357 p.

Інна КОНДРАТЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ РАНЬОГО Й ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЯВАХ ПОЧУТТІВ І ЕМОЦІЙНОМУ СПРИЙНЯТТІ СВІТУ

Психолого-педагогічний супровід – процес, що передбачає підтримку, повагу та увагу до запитів і потреб дитини; розуміння її творчого потенціалу й засобів його реалізації у відповідно створеному розвивальному просторі та із збереженням ціннісних орієнтирів, психологічного здоров'я особистості й готовності її до самопізнання й саморозвитку. З іншого боку, психолого-педагогічний супровід – це гнучка система освітніх прийомів і психологічних впливів, яка має бути мобільною й особистісно зорієнтованою, із періодичним рефлексуванням і регулюванням відповідно до контингенту дітей та сучасних змін і настроїв у суспільстві.

В епоху екзистенційних і драматичних подій, які переживає наразі Україна, як ніколи раніше, дитині раннього й дошкільного віку потрібні поряд дорослі, які спроможні регулювати власні емоційні прояви й забезпечити «емоційну подушку» власним малюкам і вихованцям.

Визначаючи роль значущого дорослого в житті дитини – батька чи вихователя, італійський педагог Франко Нембріні підкреслював: «це твоя здатність чи нездатність надати особистісне свідоцтво. Ким би ти не був, де б ти не був, потрібно лише, аби діти твої могли

бачити твоє свідоцтво про життєву впевненість... Дітей потрібно вести за собою. Суть не в тому, щоби розповісти, а в тому, щоби показати. Потрібно супроводжувати їх, аби вони побачили те саме, що бачиш ти... Коли справжній дорослий проявляє себе, народжується феномен виховання» [3, с. 32].

Спостереження і практичний досвід свідчить, що в емоційному розвитку сучасних дітей спостерігається збільшення деструктивних проявів: тривожність і страх, пригнічений настрій, розлади в адекватності емоційного регулювання, невротичні прояви, зацикленість на власних переживаннях і невміння відгукуватися на почуття і стан інших, емоційна напруга, стресові стани, афективні реакції тощо.

Перш, ніж забезпечити грамотну й делікатну підтримку дитині, дорослі мають чітко уявляти етапи формування дитячого емоційного інтелекту – тобто здатності визначати, приймати й регулювати свої стани та чуттєві реакції:

1. Дитина розрізняє емоції у найближчих людей (мами, тата, бабусі, дідуся, сестрички, братика), ще не знаючи їх назви, інтуїтивно. Переважно, це діаметрально протилежні емоційні стани: веселі / сумні / злі.

2. Розрізняє емоції в своїх однолітків, інших дітей – інтуїтивно, «зчитуючи» міміку обличчя, характерні рухи. Спектр розрізнення емоційних станів збільшується: веселі / сумні / злі; ображаються / бояться.

3. Розрізняє емоції в літературних персонажах, зображених на ілюстраціях, проводячи аналогію з мімікою і жестами реальних людей (

4. Розрізняє і називає емоції у людей ближнього і дальнього оточення, літературних персонажів, за умови систематичної активізації назв емоцій з боку дорослих.

5. Розрізняє і називає свої емоційні стани, за умови систематичного «маркування» дорослим у відповідних ситуаціях (наприклад: «Тобі сумно, що казка так завершилася, я розумію. Але вона навчає всіх нас бути пильними і обережними», «Мене теж, як і

вас, дратувало, що мишенята зовсім не допомагали Півнику. Так і хотілося їм сказати:....»).

6. Розрізняє, називає свої емоції та регулює їхні прояви (сформований емоційний інтелект).

Очевидно, що психолого-педагогічний супровід дітей у пізнанні великого Світу має здійснюватися з урахуванням головних принципів дошкільця «Не нашкодь!», «Не упусти віку!», «Не насилуй!», «Піднімись до дитини!» та полягає в дотриманні декількох аспектів:

1) наслідування («Як мамка, так і ми»: дорослі є взірцем поведінки для дітей – у проявленні емоцій зокрема; тож, бажаючи надати своїм дітям / вихованцям емоційну опору, дорослі мають подбати про якість і екологічність того, що вони транслюють дітям: «аби врятувати дітей, одягніть спочатку маску на себе» [1]);

2) рефлексії (важливість рефлексійних запитань до дітей стосовно емоцій, вражень, переживань, емоційного досвіду, ситуаційних кейсів тощо);

3) мистецтва як ключика до пізнання краси Світу (використання подорожей у мистецтво як ресурсні портали; застосування мистецько-творчої діяльності – малювання, ліплення, аплікації, музики, музично-ритмічних рухів – як можливості для дитини сублімувати деструктивні емоції, відволіктись від травматичної ситуації, отримати задоволення й радість від проявлення своїх потенцій і здібностей).

Зрозуміло, необхідно пам'ятати про вікові особливості дитини дошкільного віку. Про це нагадують науковці: «Розвитку емоцій і почуттів сприяють всі види діяльності дитини – трудової, продуктивної, ігрової, а також спілкування з дорослими й однолітками. При цьому, роль емоцій у діяльності дошкільника змінюється. Якщо на попередніх етапах онтогенезу основним орієнтиром для нього була оцінка дорослого, то тепер він може відчувати радість, передбачаючи позитивний результат своєї діяльності і гарний настрій оточення» [5, с. 220].

Безумовно, сучасному поколінню дітей вкрай важливо дати комплекс вітамінів – цікавих і корисних вправ, які підтримають фізичне, емоційне, соціальне, інтелектуальне і духовне здоров'я

малюків у нелегких реаліях сучасного життя. Умовно вправи для здоров'язбережувального тренажеру, переважно рефлексійного спрямування, класифікуємо в чотири групи:

- рефлексія настрою й емоційного стану («Чого я боюсь», «Стримати себе», «Тух-тубі-дух», «Зміни обличчя» та ін.);
- рефлексія діяльності, аналізу власних дій дошкільника («Що було би, якби...», «Стрибок чи тупіт?», «Вибір» та ін.);
- рефлексія, спрямована на самоствердження «Оповідання», «Похвала» та ін.);
- рефлексія, спрямована на розвиток емпатії («Дзеркало», «Намалюй, що бачить...», «Погоджуюсь / не погоджуюсь» та ін.).

Зрозуміло, що класифікація може бути іншою, більш розгалуженою й розмаїтою. Головне, аби акценти були збережені:

- 1) навчити дітей називати, розрізняти і регулювати умовно негативні / деструктивні емоції й впливати на власний емоційний настрій;
- 2) показати дітям, як самодостатність і повага до себе може стати опорою і силою в будь-яких непростих ситуаціях;
- 3) розвивати в дітях почуття інтересу, вдячності та емпатії до інших людей, що також є маркером гармонійності емоційного тону в них [2].

Дієвим засобом для формування в дитини готовності усвідомлювати та виявляти емоційні стани, поважати і розуміти переживання інших може стати мистецтво. О.Половіна пропонує використовувати авторську технологію образотворення, зокрема, арттехніки, які сприяють не лише розвитку емоційної сфери дошкільника, закладають основи для самопізнання й самовідкриття себе-у-Світі, а й розслабляє, налаштовує на позитивний лад, гармонізує душевний стан: мандала «Диво по колу», проєктивні методики («Кафе смаколиків», «Моя сім'я в образі квітів»); малювання олією, аквареллю на воді, на вологому папері, акватипія тощо [4].

Досі залишається актуальною розроблена для дітей 3-10 років С.Ройз та ГО «Смарт Освіта» гра «Невидимі дари. Знаходь свою силу» – повноцінний посібник для рефлексії, самопізнання та емоційного зцілення. «Наша задача, – визначає авторка гри Світлани Роуз, –

допомогти дитині відчувати силу, повернути стійкість, щоб вона могла витримати навантаження емоціями, і змінювати та обирати нову поведінку та реакцію. Чим більше ми та наші діти будемо відчувати своє тіло, вміти розрізняти та витримувати різні тілесні відчуття, розрізняти емоції, тим легше нам буде впоратись зі стресовим навантаженням та опрацьовувати травматичний досвід» Основні теми гри – заземлення, адаптація, стійкість, можливість сказати «Ні», емпатія, самопідтримка, заспокоєння, радість, відчуття контролю, близькість [6].

Отже, психолого-педагогічний супровід дітей у проявах почуттів і емоційному сприйнятті Світу – це уміння дорослого самому тримати «вертикаль» і не падати в емоційні воронки; знання щодо особливостей емоційного розвитку дитини й десятки практик – рефлексійних й нейропсихологічних вправ, психогімнастик, мистецьких артігор, арттехнік, аби забезпечити емоційну підтримку в повсякденні та складних ситуаціях; готовність і спроможність продемонструвати, що «це життя – варто прожити» [3, 54].

Список використаних джерел

1. Кондратець І. Спочатку надіньте кисневу маску на себе, або Як формувати психологічну стійкість. *Дошкільне виховання*. 2022. № 3-4. С. 9 – 11.
2. Кондратець І. Рефлексійні «вітаміни». *Дошкільне виховання*. 2023. № 9. С. 3 – 7.
3. Нембріні Ф. Від тата до сина. Розмови про ризиковану справу виховання. К. : ДУХ І ЛІТЕРА. 2024. 232 с.
4. Половіна О., Андропова Т. Артосвіта дітей дошкільного віку – емодзі + творчість. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 6. С. 40 – 45.
5. Терещенко А.А., Карабаєва І.І. Психологічні особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, Том 10. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Випуск 33. 2019. С. 214 – 234.